

DIVERSITAT EN CURT

4

RECURSOS PEDAGÒGICS PER TREBALLAR
LA DIVERSITAT AFECTIVA, SEXUAL I DE GÈNERE

Educació primària: cicle mitjà (8/10 anys)

Propostes complementàries
d'activitats d'aula

**Àrea Drets de Ciutadania,
Participació i Transparència**
Direcció de Feminismes i LGTBI
Diversitat en Curt

**Aquesta publicació forma part
del desplegament del Pla Municipal
per la Diversitat Sexual i de Gènere
Mesures per la Igualtat LGTBI
2016 - 2020**

Com educar amb perspectiva de gènere?

La societat del segle XXI es basa en el dret a la llibertat de les persones i en el dret a la igualtat d'oportunitats, sense distinció de l'origen, del gènere o de qualsevol altra condició. És per aquest motiu que els centres educatius tenen com a objectiu formar els i les alumnes com a persones lliures, de pensament crític i receptives davant la diversitat.

La coeducació és educar per la igualtat tenint en compte les diferències i vetllar perquè el grup proporcioni una experiència enriquidora de la diversitat.

La coeducació comporta la promoció d'una educació que potencia la igualtat real d'oportunitats i l'eliminació de tota mena de discriminació per raó de sexe, així com la integració de forma explícita i amb continguts d'aprenentatge de la perspectiva de gènere.

Institut Català de les Dones. Departament d'Educació

L'Administració educativa, per fer efectiu el principi de coeducació i foment de la igualtat efectiva de dones i homes que estableixen els articles 2.1.m i 43.1.d de la Llei 12/2009, de 10 juliol, d'educació, ha d'incorporar la coeducació a tots els nivells i modalitats del sistema educatiu i l'ha d'introduir en la programació educativa i els currículums de tots els nivells, a l'efecte d'afavorir el desenvolupament de les persones al marge dels estereotips i rols en funció del sexe, garantir una orientació acadèmica i professional lliure de biaixos sexistes i androcèntrics i evitar tota discriminació associada al sexe. Així mateix, ha de promoure la investigació en matèria de coeducació i vetllar per a incloure-la en els currículums, els llibres de text i els materials educatius.

Llei d'igualtat de dones i homes

La coeducació, a l'efecte d'aquesta llei, és l'acció educadora que valora indistintament l'experiència, les aptituds i l'aportació social i cultural de les dones i els homes, en igualtat de drets, sense estereotips sexistes i androcèntrics, ni actituds discriminatòries, per tal d'aconseguir l'objectiu de construir una societat sense subordinacions culturals i socials entre dones i homes. Els principis de la coeducació són un element fonamental en la prevenció de la violència masclista.

Llei dels drets de les dones a l'eradicació de la violència masclista

Un dels eixos de diversitat que volem atendre especialment en aquesta guia és la diversitat de gènere i afectivosexual i la pluralitat de models familiars.

Els temes a treballar són la diversitat sexual i afectiva i la pluralitat de models familiars, que s'han de presentar i introduir per separat, malgrat que siguin treballats paral·lelament.

Queden a criteri del professorat les adaptacions dels materials i recursos que es proposen segons les característiques del grup classe i les necessitats que es detectin.

1. Pluralitat de models familiars

La idea de família ha anat canviant i evolucionant al llarg del temps, i ha afavorit en la nostra societat l'existència d'una diversitat de models familiars que cal tenir en compte. Així doncs, hi trobem des d'un model més tradicional, on el pare, la mare i la fillada biològica formen el nucli familiar, fins a altres models familiars que són una realitat i coexisteixen en la nostra societat, com són les famílies reconstituïdes, mares solteres amb les seves criatures, fills biològics i filles biològiques convivint amb fills i filles provinents de l'adopció, famílies formades per parelles del mateix sexe (homoparentals i homomarentals), etc.

Atesa aquesta diversitat real, es fa necessària una acció educativa, l'objectiu de la qual sigui sensibilitzar i conscienciar l'alumnat fent visible la pluralitat de models de famílies.

Des del punt de vista pedagògic, ho podem treballar amb un dels recursos més potents dels quals disposem el personal formador: el conte. El conte com a tal té les funcions de socialitzar; inculcar idees, creences i valors socials; legitimar institucions o instàncies socials, funcions i rols; oferir models d'actuació, i també oferir models d'identificació des del punt de vista emocional.

ACTIVITAT:

“Dibuixem les famílies”

Alumnes de cicle mitjà d'educació primària.

Un grup classe de 25 alumnes aproximadament.

Una sessió d'una hora aproximadament.

La dinàmica de l'activitat gira entorn de la narració d'un conte adaptat a l'edat dels infants i d'un treball posterior sobre els continguts del conte.

Conte: ***L'Aitor té dues mares***, de Ma. José Mendieta (Ed. Bellaterra, Barcelona, 2006).

Un altre conte adaptat per a aquestes edats és ***Piratas y quesitos***, de Carmen Herrera (A. Fortiori, Bilbao, 2005).

Comencem el treball del conte fent preguntes sobre el contingut per tal d'assegurar que tota la classe ha entès el conte, alhora que ens serviran per a iniciar un diàleg:

- Qui és l'Aitor?
- Per què se sent diferent?
- Què li fan els altres infants?
- Qui és en Miquel?
- Quants oncles té?

Posteriorment, es proposa als nens i a les nenes que facin un dibuix on han de reflectir com imaginarien una família de les característiques de l'Aitor. Amb aquesta pràctica s'apropa als nens i les nenes a una realitat existent, que potser desconeixen o sobre la qual poden tenir idees preconcebudes.

A continuació els preguntem si alguna vegada han sentit tristor perquè algú s'ha burlat d'ells o elles. Els convidem a explicar voluntàriament la situació a què fan referència.

La conclusió a la qual s'hauria d'arribar en acabar la dinàmica és la següent: "Totes les persones són iguals i al mateix temps molt diferents; el més important és l'estimació entre nosaltres siguem com siguem".

Finalment, es pot demanar que dibuixin casa seva i qui hi viu a l'interior. A posteriori, qui vulgui pot explicar la seva família; de ben segur que moltes seran diferents per diverses raons, com ara l'estructura familiar, el país d'origen...

La història d'un nen que té dues mares serveix per a introduir el tema de l'homosexualitat i com viuen aquest fet els personatges del conte. Parlar amb normalitat de l'homosexualitat amb els infants ens permet prevenir els prejudicis i l'homofòbia. És important trobar els moments adients, que poden ser diferents en cada cas, per a fer explícita la diversitat de models familiars i de parella i donar l'oportunitat perquè els nens i les nenes expressin i visquin la diversitat que els envolta en la família i les amistats com a oportunitat.

OBJECTIUS:

- Tenir l'oportunitat de fer explícita la diversitat de parelles i de models familiars i facilitar que els infants expressin la diversitat que els envolta en la família i les amistats.
- Veure i viure la diferència com un valor positiu i una oportunitat per a créixer.
- Treballar la comprensió i el reconeixement a partir de l'empatia i de posar-se en el lloc de la l'altra persona.

2. Diversitat sexual i afectiva

La perspectiva de gènere i l'atenció a la diversitat

Som conscients de com el sexe-gènere, la raça, el país d'origen, la classe o altres factors socials poden generar exclusió, patiment i violència. La diversitat s'ha de treballar a l'aula. És una qüestió de justícia i també una oportunitat única de creixement individual i col·lectiu.

Pel que fa a la sociabilitat, el sentiment de pertinença i de donar suport és un factor clau en el desenvolupament de les persones i dels col·lectius. S'ha de treballar en la creació de vincles afectius positius entre les persones i els grups.

Promocionar el coneixement, el respecte i la valoració dels diferents factors de diversitat en els centres educatius només es pot fer dins d'un model d'escola inclusiva i fent servir una interacció i un llenguatge inclusiu.

El sistema sexe-gènere és un dels sistemes de creences més influents relatius a la identitat i a les relacions de totes les persones i s'adquireix a la primera infància. És una gran porta d'entrada a les preguntes "qui sóc", "què m'agrada", "què vull", "què s'espera de mi". El sistema sexe-gènere ens traça unes categories dins les quals és fàcil l'acceptació social.

És fonamental saber com a docents que, a banda de la família, per a l'infant, l'àmbit privilegiat de socialització és el seu grup classe.

ACTIVITAT:

Els nostres companys, en Luca i en Benedicto, ens expliquen com se senten"

Alumnes de cicle mitjà.

Un grup classe de 25 alumnes aproximadament.

Una sessió d'una hora aproximadament.

Per al professorat

És convenient que la mestra o el mestre que desenvolupi l'activitat tingui preparades unes explicacions senzilles sobre idees que hi poden aparèixer, per tal de clarificar conceptes i evitar possibles confusions, com ara entre **sexe i gènere**.

El sexe ens distingeix en femelles o mascles d'acord amb característiques biològiques dels nostres cossos, com els òrgans genitals interns i externs.

El gènere, en canvi, té a veure amb el fet d'identificar-se com a dona o com a home i de comportar-se com a tal.

La construcció social del gènere: la sensació, la vivència íntima i sostinguda en el temps de ser dones o homes no té una arrel biològica, sinó que es va configurant en contacte amb l'entorn sociocultural. Especialment durant la infància van prenent cos les nostres identifications i el nostre desig.

La identitat de gènere és l'efecte d'aquesta construcció social i es tradueix en una sensació íntima de ser dones o homes.

L'orientació sexual fa referència a qui ens atrau sexualment. A la nostra societat hi ha tres tipus d'orientació sexual:

- *Heterosexual:* són heterosexuals les dones que se senten atretes només per homes i els homes que se senten atrets només per dones.
- *Homosexual:* són homosexuals les persones que se senten atretes per persones del seu mateix sexe:
 - *Gais:* homes que se senten atrets per homes.
 - *Lesbianes:* dones que se senten atretes per dones.
- *Bisexual:* són bisexuals les persones que es poden sentir atretes per una persona independentment del seu sexe.

Les persones **intersexuals** no tenen uns cossos classificables com a masculins ni femenins. L'existència de les persones intersexuals demostra que, en el pla biològic, no és tan clara ni segura la divisió entre mascles i femelles. El problema de fons és que les normes socioculturals no fan pensables o consideren monstruosos els cossos no classificables dins dels esquemes de sexe-gènere.

Les persones **trans** són persones la identitat de gènere de les quals no es correspon amb la que els van assignar en néixer en funció dels seus genitals. Els homes trans són, doncs, persones que van néixer amb un cos de femella i que s'identifiquen com a homes, i les dones trans, en canvi, van néixer amb cos de mascle i se senten dones. Hem de dir que hi ha persones trans que no s'identifiquen amb el gènere atribuït en néixer, però tampoc amb el contrari, de manera que no reproduïxen una identitat femenina ni masculina.

Per a l'alumnat

Procediment:

a) Visionament del vídeo *La peluca de Luca* (<https://vimeo.com/55523227>)

En Luca és un nen valent que amb tan sols quatre anys s'atreveix a qüestionar les normes que li imposaven. S'enfronta al món i ens demostra que mai no és massa tard ni d'hora per a lluitar contra les coses absurdes de la vida.

Posteriorment, s'obre un diàleg partint de la pregunta “per què en Luca no pot portar perruca a l'escola?”

Es tracta de crear un debat ordenat, respectuós i participatiu que serveixi per a trencar els estereotips de gènere.

- Qui decideix que el rosa és un color per a les nenes i el blau un color per als nens?
- Què passa si som nens i ens agrada jugar a futbol i saltar a corda?
- Què passa si som nenes i volem ser bomberes i també ens agrada jugar a cuinetes?

Una activitat que implica també les famílies pot ser demanar que les nenes i els nens es posin una perruca aquell dia per a anar a l'escola i fer així que puguin expressar el que senten i pensen i també que se sentin més a prop d'en Luca.

b) Lectura del conte **Benedicto se siente niña**

Aquest conte parla de la vida d'un nen que se sent nena i està enfocat per a treballar-lo a primària.

Un cop feta la lectura, les nenes i els nens poden fer un dibuix de l'escena que més els hagi cridat l'atenció i explicar per què.

“En Benet se sent nena”

Ell no es diverteix com ho fan els altres nens. A en Benet li agraden els jocs i les joguines de les nenes. Quan està amb les nines, les pentina, les cuida i els renta la roba. La família d'en Benet és amorosa i ho entén. El seu pare es diu Carlos i la seva mare Teresa.

Al principi, quan en Benet volia joguines de nenes el seu pare i la seva mare no comprenien la seva diferència. Però després van saber que en Benet era divers i van acceptar que era feliç, amb aquells jocs i joguines. El seu pare i la mare a l'hora de vestir-se, li mostren diferents tipus de roba. Sense importar que esculli roba de nena, la seva família accepta feliç en Benet.

En Benet diu que és una princesa, com la dels contes de fades. També taral·leja i canta les cançons d'aquests petits i bonics personatges, que admira a la televisió.

A l'escola, els companys i companyes estimen molt en Benet. Quan va jugar per primera vegada amb les nines a l'escola, la seva mestra, els companyes i companys, no ho comprenien. Després van saber que Benet era feliç sentint-se diferent. Ara, en Benet és molt més alegre a l'escola amb els seus amics i amigues.

No sabem si en Benet arribarà a ser princesa o no. L'important és que avui, gràcies al seu entorn de benestar, és molt feliç.

FIN

OBJECTIUS:

- Conscienciar l'alumnat que les nenes i els nens, els homes i les dones, ens definim des de la pluralitat de característiques i que cadascuna i cadascun de nosaltres compartim algunes característiques amb qualsevol persona, alhora que ens en diferenciem per unes altres.
- Identificar les diferències personals separant-les de les de gènere.
- Revisar els rols i els estereotips que tenim identificats amb cada gènere.
- Desenvolupar l'empatia en situacions de discriminació en què es veuen implicats els nens i les nenes, amb la finalitat de fomentar una consciència de ciutadania global, justa i compromesa.
- Desenvolupar la capacitat de canviar les nostres actituds per unes altres de més saludables.

DIVERSITAT EN CURT – 4

RECURSOS PEDAGÒGICS PER TREBALLAR
LA DIVERSITAT AFECTIVA, SEXUAL I DE GÈNERE

Educació primària: cicle mitjà (8/10 anys)
Propostes complementàries d'activitats d'aula